

Eiropas Savienības
Padome

Briselē, 2024. gada 5. jūlijā
(OR. en)

11630/24

SOC 507
EMPL 312
EDUC 246
JEUN 206
ECOFIN 766
COMPET 770
MI 679
MIGR 307
DIGIT 174
ENV 769
FISC 157
SAN 446
GENDER 185

PIEZĪME

Sūtītājs:	prezidentvalsts
Saņēmējs:	Pastāvīgo pārstāvju komiteja / Padome
Temats:	2024. gada Eiropas pusgads: darbaspēka un prasmju trūkums ES – politikas debates

Lai sagatavotos Padomes (*EPSCO*) debatēm 2024. gada 16. jūlijā, pielikumā ir pievienota prezidentvalsts orientējošā piezīme par minēto tematu.

2024. gada Eiropas pusgads: darbaspēka un prasmju trūkums ES
politikas debates

Eiropas Savienībā joprojām nepietiek darbaspēka un prasmju

Dati liecina, ka apmēram 80 % no darba devējiem Eiropas Savienībā norāda – viņiem ir grūti atrast darbiniekus ar īstajām prasmēm. Turklāt katra trešā darba ņēmēja prasmes ES neatbilst viņa darbam: 17 % kvalifikācija ir pārāk augsta, savukārt 13 % – nav pietiekama¹. Trūkums īpaši liels ir nozarēs ar sliktu darba kvalitāti², un darbinieki bieži trūkst profesijās, kurās parasti nav nepieciešama terciārā līmeņa izglītība³.

Pastāvīgs darbaspēka trūkums ES izpaužas kā augsts brīvo darbvietu rādītājs, kas 2022. gada otrajā ceturksnī sasniedza rekordaugstu līmeni, proti, 3 %, bet līdz 2024. gada pirmajam ceturksnim bija samazinājies līdz 2,6 %⁴. Dažās dalībvalstīs brīvo darbvietu rādītājs ir īpaši augsts, neraugoties uz neseno ekonomikas attīstības palēnināšanos, ko izraisīja piegādes ķēdes problēmas un inflācijas spiediens. Tas liecina, ka pēc Covid-19 pandēmijas darbaspēka trūkums vēl aizvien ir viena no ES darba tirgu strukturālajām problēmām.

Lai gan darbaspēka trūkums ir palielinājies, nav izdevies darba tirgū atgriezt neaktīvos iedzīvotājus vai tos, kuriem ir vāja piesaiste darba tirgum. Tāpēc ir jāveic mērķtiecīgi intervences pasākumi, lai izmantotu Savienības darbaspēka neizmantoto potenciālu, koncentrējoties jo īpaši uz tām grupām, kas darba tirgū nav pietiekami pārstāvētas, un jāpapildina centieni darba tirgū atgriezt bezdarbniekus, kā arī atbalstīt pāreju no darbvietām nozarēs, kur vērojama lejupslīde, uz darbvietām augošās nozarēs. Ir ne tikai jāīsteno aktīva darba tirgus politika, bet jāveic arī citi pasākumi, un tiem ir jānovērš šķēršļi dalībai darba tirgū un mācībās – tostarp tie, kas saistīti ar aprūpes infrastruktūru un pakalpojumiem, rehabilitāciju un darbavietas pielāgošanu.

¹Dati no 2019. gada Eiropas uzņēmumu apsekojuma, *Eurofound* 2019. g.

² Pasākumi darbaspēka trūkuma novēršanai: secinājumi turpmākajai politikai – *Eurofound* ziņojums, 2023. g.

³ *EURES* 2023. gada ziņojums par darbaspēka trūkumu un pārpalikumu, Eiropas Darba iestāde, 2024. gada 2. maijs.

⁴ *Eurostat* brīvo darbvietu statistika: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Job_vacancy_statistics

Intervences pasākumi, kuru mērķis ir bezdarbniekus integrēt darba tirgū, parasti koncentrējas uz darba meklētājiem piemērotu darbvietau piemeklēšanas uzlabošanu, mobilitātes veicināšanu un mācību piedāvāšanu, darba praksi un citiem aktīviem darba tirgus pasākumiem. Tomēr, lai palīdzētu integrēt nepietiekami nodarbinātus darba ņēmējus un tos, kuri ir pieejami, bet nemeklē darbu, ir jāizmanto plašāka un visaptverošāka pieeja, kurā uzmanība tiek pievērsta neaktivitātes iemesliem.

Eiropas Komisijas rīcības plāna attiecībā uz darbaspēka un prasmju trūkumu ES ⁵ mērķis ir virzīt attiecīgus īstermiņa un vidēja termiņa pasākumus, kas Komisijai, dalībvalstīm un sociālajiem partneriem būs jāveic vai būtu jāveic, lai risinātu darbaspēka un prasmju trūkuma radītās problēmas. Rīcības plānā cita starpā norādīts: lai uzlabotu ekonomiskās aktivitātes rādītājus, katrai nepietiekami pārstāvētajai grupai ir vajadzīgs plašs pielāgotu politikas pasākumu klāsts, ar kuriem risina konkrētos pamatcēloņus, kuri liedz būt aktīviem darba tirgū.

Rīcības plānā minēts, ka darba tirgū patlaban nav pietiekami pārstāvētas šādas iedzīvotāju grupas: mazprasmīgi darba ņēmēji, gados vecāki darba ņēmēji, jaunieši, cilvēki ar migrantu izcelsmi vai rasu vai etnisko piederību kādai minoritātei un personas ar invaliditāti.

Šajās politikas debatēs ministri tiek lūgti īpašu uzmanību pievērst problēmām, kas apgrūtina jauniešu un gados vecāku darba ņēmēju dalību darba tirgū.

Kaut gan ir vērojami zināmi uzlabojumi, lai pārvarētu strukturālās problēmas, kas traucē jauniešiem iesaistīties darba tirgū, ir vajadzīgi ilgstoši centieni, jo īpaši situācijā, kad darbaspēka un prasmju trūkums ir plaši izplatīts.

⁵Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai: Darbaspēka un prasmju trūkums ES – rīcības plāns (dok. 8153/24).

Jaunieši, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (*NEET*), ir neizmantots talantu un inovācijas avots, un, viņus atbalstot, var veicināt zaļo un digitālo pārkārtošanos un padarīt dinamiskāku ekonomiku un sabiedrību. 2022. gadā ES bez darba esošo *NEET* īpatsvars bija 4,3 %, savukārt ekonomiski neaktīvo *NEET* īpatsvars bija ievērojami lielāks, proti, 7,4 %⁶. Lai izstrādātu mērķtiecīgus politikas intervences pasākumus, ir svarīgi izprast iemeslus, kāpēc jaunieši *NEET* situācijā ir ekonomiski neaktīvi. Pastiprinātā Garantija jauniešiem ietver pasākumus, kas palīdz mērķtiecīgi strādāt ar *NEET*, piedāvājot kvalitatīvu darbu, tālākizglītības un mācību, mācekļības vai stažēšanās iespējas pēc tam, kad jaunietis ir bijis bez darba vai pametis formālo izglītību.

Paredzams, ka darbaspēka pieejamību ietekmēs sabiedrības novecošana, kuras rezultātā Savienībā samazināsies darbaspēks un, iespējams, prasmju un darbaspēka trūkums kļūs vēl lielāks. Šādā sakarā liela nozīme ir ilgākai un veselīgākai darba dzīvei, kas sekmē darbaspēka pieejamību un nodrošina sociālās aizsardzības sistēmu fiskālo ilgtspēju, un vienlaikus garantē sociālo kohēziju, solidaritāti un zināšanu nodošanu starp paaudzēm⁷.

Vecāka gadagājuma darba ņēmēji darba tirgū ir aktīvāki nekā jebkad agrāk, tomēr šajā ziņā vēl joprojām var panākt uzlabojumus, jo īpaši attiecībā uz sievietēm. Lielāka uzmanība ir jāpievērš ilgtspējīgam darbam, ko definē kā tādu mijiedarbību starp darba un dzīves apstākļiem, kas “palīdz cilvēkiem iesaistīties un noturēties darbā visā pagarinātās darba dzīves laikā”⁸.

Pēdējos gados ir kļuvis skaidrs, ka intervences pasākumi ir jāveic agrīni, un vairākas valstis piedāvā mērķtiecīgus mācību atbalsta pasākumus ne vien tiem gados vecākajiem darba ņēmējiem, kas jau ir bez darba, bet arī tiem, kam darbā ir gaidāmas pārmaiņas un/vai atļaišana, lai tādējādi nodrošinātu pāreju uz jaunu darbu pie tā paša darba devēja vai arī tiešu pāreju no vienas darbvietas uz citu. Gados vecākus darba ņēmējus darba tirgū var noturēt arī ar stimulu ieviešanu pensiju sistēmās, kuri mudina pagarināt darba mūžu, un ar iespēju pensiju apvienot ar ieņēmumiem no darba, kā arī elastīgu darba režīmu.

⁶ 2024. gada vienotais nodarbinātības ziņojums (ST 6073/24, 117. lpp.).

⁷ 2024. gada vienotais nodarbinātības ziņojums (ST 6073/24, 22. lpp.).

⁸ Ilgtspējīgs darbs visa mūža garumā: koncepcijas dokuments – *Eurofound*, 2015. g.(2. lpp.).

Tāpēc ministri tiek aicināti apmainīties domām par šādiem jautājumiem.

- Kādas ir galvenās problēmas, ko īstermiņā un vidējā termiņā rada darbaspēka un prasmju trūkums jūsu dalībvalstī? Kuri no aicinājumiem, kas iekļauti Eiropas Komisijas Rīcības plānā attiecībā uz darbaspēka un prasmju trūkumu ES, jūsu dalībvalstij ir paši būtiskākie?*
- Kādi nodarbinātības politikas pasākumi var sekmēt neizmantotā darbaspēka potenciāla izmantošanu Eiropas Savienībā? Kā varētu apvienot publiskā un privātā sektora resursus, lai veicinātu politikas pasākumus, kuru mērķis ir aktivizēšana?*
- Vai jūsu dalībvalstī pastāv pasākumi, kas konkrēti paredzēti, lai veicinātu jauniešu, kuri sāk savu darba dzīvi, lielāku dalību un lai mudinātu gados vecākus cilvēkus palikt darba tirgū?*
